

הלכות תפילה וברכת כהנים פרק א

פסוק פתיחה לספר

בשם י"י אל עולם (בראשית כא, לג)

הקדמה למנין המצוות

הקדמת הרמב"ם

בשם י"י אל עולם ()

"מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי" (תהלים קי"ט:צ"ז)

ספר שני והוא ספר אהבה

הלכותיו שש, וזה הוא סידורן,

• הלכות קריית שמע,

• הלכות תפילה וברכת כהנים,

• הלכות תפילין ומזוזה וספר תורה,

• הלכות ציצית,

• הלכות ברכות,

• הלכות מילה.

הלכות תפילה וברכת כהנים

יש בכללן שתי מצוות עשה,

- לעבוד את י"י בתפילה בכל יום,
 - שניה, לברך כהנים את ישראל בכל יום.
-

הלכות תפלה וברכת כהנים

הקדמה

הלכות תפילה וברכת כהנים

יש בכללן שתי מצוות עשה,

- א' לעבוד את י"י בתפילה בכל יום,
- ב' לברך כהנים את ישראל בכל יום.

וביאור שתי מצוות אלו בפרקים אלו.

ספר המצוות

לעבוד ה' יתברך בתפילה בכל יום

מצות עשה ה -

הוא שצונו לעבדו. וכבר נכפל זה הצווי פעמים,

- באמרו "ועבדתם את ה' אלהיכם" (שמות כג, כה)

- ואמר "ואותו תעבדו" (דברים יג, ה).

ואף על פי שזה הצווי הוא גם כן מהצויים הכוללים, כמו שביארנו בשורש ד',

הנה יש בו יחוד אחר שהוא צווי לתפלה.

- ולשון ספרי (דברים יא, ג): "ולעבדו זו תפלה".

ואמרו גם כן "ולעבדו זו תלמוד".

- ובמשנתו של רבי אליעזר, בנו של רבי יוסי הגלילי, אמרו: "מנין

לעיקר תפלה מצוה? מהכא, "את ה' אלהיך תירא ואותו תעבד"

(דברים יג)."

ואמרו: "עבדוהו בתורתו ועבדוהו במקדשו". רוצה לומר, הכוון אליו להתפלל שם, כמו שבאר שלמה עליו השלום.

פרק א

עיקר חיוב התפלה מן התורה ומדרבנן

מצוות תפלה מן התורה

א.

מצוה להתפלל כל יום ומקורו

מצות עשה להתפלל בכל יום,

שנאמר "ועבדתם את י"י אלהיכם" (שמות כ"ג:כה), מפי השמועה אמרו שעבודה זו היא תפילה.

ונאמר "ולעבדו בכל לבבכם" (דברים י"א:יג), אמרו חכמים, "אי זו היא עבודה שבלב, זו תפילה".

אין מהתורה [א] מנין [ב] משנה [ג] זמן קבוע ואין מנין התפילות מן התורה, ולא משנה התפילה הזאת מן התורה, ואין לתפילה זמן קבוע מן התורה.

נשים ועבדים חייבים
ולפיכך נשים ועבדים חייבין בתפילה, לפי שהיא מצות עשה שלא הזמן גרמה:

ב.

משנה התפלה מן התורה

אלא חיוב מצוה זו כך הוא, שיהא אדם מתפלל ומתחנן בכל יום, ומגיד שבחו של הקב"ה, ואחר כך שואל צרכין שהוא צריך להן בבקשה ובתחינה, ואחר כך נותן שבת והודיה לי"י על הטובה שהשפיע לו, כל אחד ואחד כפי כוחו:

ג.

אם היה רגיל - מרבה בתחינה ובקשה.
ואם היה ערל שפתים - מדבר כפי יכולו.

זמן התפלה
ובכל עת שירצה.

וכן מנין התפילות, כל אחד ואחד כפי יכולתו, יש שמתפלל פעם אחת ביום, ויש שמתפלל פעמים הרבה.

והכל היו מתפללים נוכח המקדש, בכל מקום שיהיה. וכן היה הדבר תמיד ממשה רבינו עד עזרא:

תקנת נוסח התפלה

סיפור בלבול לשונותיהם ותיקון עזרא

ד.

כיון שגלו ישראל בימי נבוכדנצר הרשע, נתערבו בפרס ויון ושאר האומות, ונולדו להם בנים בארצות הגויים, ואותן הבנים נתבלבלה שפתם, והיתה שפת כל אחד ואחד מעורבת מלשונות הרבה, וכיון שהיה מדבר אינו יכול לדבר כל צרכו בלשון אחת אלא בשיבוש, שנאמר "ובניהם חצי מדבר אשדודית ואינם מכירים לדבר יהודית וכלשון עם ועם" (נחמיה י"ג:ד) :

ה.

ומפני זה כשהיה אחד מהן מתפלל, תקצר לשונו לשאול חפציו או להגיד שבח הקב"ה בלשון הקודש, עד שיערב עמה לשונות אחרות. וכיון שראה עזרא ובית דינו כך, עמדו ותיקנו להם שמונה עשרה ברכות על הסדר:

ו.

מבנה י"ח ברכות

שלש ראשונות - שבח לי"י,

ושלש אחרונות - הודיה,

ואמצעיות - יש בהן שאלת כל הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש, ולצרכי הציבור כולם,

סיבת התקנה

כדי שיהיו ערוכות בפי הכל וילמדו אותם, ותהיה תפילת אלו העילגים תפילה שלימה כתפילת בעל הלשון הצחה.

ומפני ענין זה תיקנו כל הברכות והתפילות הסדורות בפי כל ישראל, כדי שיהא כל ענין ברכה ערוך בפי העילג:

תקנת מנין התפלות

ז.

תיקון מנין התפלות כנגד הקרבנות

וכן תיקנו שיהא מנין התפילות כמנין הקרבנות,

שתי תפילות בכל יום כנגד שני תמידין,

וכל יום שיש בו קרבן מוסף תיקנו בו תפילה שלישית כנגד קרבן מוסף.

שמות התפלות

ותפילה שכנגד תמיד של בוקר היא הנקראת "תפילת השחר",

ותפילה שכנגד תמיד של בין הערבים היא הנקראת "תפילת מנחה",

ותפילה שכנגד המוספין היא הנקראת "תפילת המוספין":

ח.

תפלת ערבית

וכן התקינו שיהא אדם מתפלל תפילה אחת בלילה, שהרי איברי תמיד של

בין הערבים מתאכלין כל הלילה, שנאמר "היא העולה" וכו' (ויקרא י"ב),

כענין שנאמר "ערב ובוקר וצהריים ואשיחה ואהמה" (תהלים נ"ה:ח) .

ואין תפילת ערבית חובה כתפילת שחרית ומנחה, ואף על פי כן נהגו כל ישראל בכל מקומות מושבותיהם להתפלל ערבית, וקיבלו עליהם כתפילת חובה:

ט.
תפלת נעילה

וכן תיקנו תפילה אחר תפילת המנחה סמוך לשקיעת החמה ביום התענית בלבד, כדי להוסיף תחינה ובקשה מפני התענית, וזו התפילה נקראת "תפילת נעילה", כלומר ננעלו שערי השמים בעד השמש ונסתרה, לפי שאין מתפללין אותה אלא סמוך לשקיעת החמה:

י.
סיכום מנין התפלות

נמצאו התפילות בכל יום שלש, ערבית ושחרית ומנחה, ובשבתות ובמועדים ובראשי חדשים ארבע, שלש של כל יום ותפילת המוספין, וביום הכיפורים חמש, ארבע אלו ותפילת נעילה:

הוספת תפלת נדבה

יא.

תפילות אלו אין פוחתין מהן, אבל מוסיפין עליהן. אם רצה אדם שיתפלל כל היום כולו, הרשות בידו, וכל אותן התפילות שיוסיף כמו מקריב נדבות.

חובה לחדש דבר בתפלת נדבה

לפיכך צריך שיחדש דבר בתפילה בכל ברכה וברכה מן האמצעיות מעין הברכה,

ואם חידש אפילו בברכה אחת דיו, כדי להודיע שהיא נדבה, לא חובה.
ושלש ראשונות ושלש אחרונות לעולם אין מוסיפים בהן ולא פוחתין מהן
ואין משנין בהן דבר:

יב.

ציבור אין מתפללים נדבה

אין הציבור מתפללין תפילת נדבה, לפי שאין הציבור מביאין קרבן נדבה.

אין נדבה במוסף

ולא יתפלל אפילו יחיד מוסף שתיים, אחת חובת היום ואחת נדבה, לפי שאין
מתנדבין קרבן מוסף.

נדבה בשבת ויום טוב

ויש מן הגאונים מי שהורה שאסור להתפלל תפילת נדבה בשבתות וימים
טובים, לפי שאין מקריבין בהן נדבה אלא חובת היום בלבד: